

Types of political mediation: concept and classification

UDC 32:005.574+327.58-042.3(0)

DOI: <https://doi.org/10.15421/172663>**Prymakov Kamil**Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0002-6143-8474>, primakov_k@ukr.net*Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine)*

Abstract.

Relevance. In order to reveal the essence of mediation procedures in politics, it is important to clarify the entire palette of types of political mediation - this will make it possible to build an effective strategy and a set of tactical measures for resolving conflict (disputed) situations, the party (parties) of which are the subjects of political relations or in the resolution of which the subjects of political relations act as a neutral party (mediator).

The purpose of the study is a meaningful interpretation of the concept of "type of political mediation" and the classification of types of mediation used in the sphere of political activity.

Results. The article analyzes the key criteria for classifying types of political mediation: the form of implementation (direct and indirect mediation are distinguished), the socio-legal context of conducting mediation (civil mediation, corporate mediation, administrative mediation, tort mediation). To characterize the types of political mediation, it is also proposed to introduce additional criteria - the level of implementation (high-level diplomatic mediation and intra-state / local mediation are distinguished) and integration into the judicial system of the state (judicial (judicial) mediation and extrajudicial (private) mediation are distinguished).

Conclusions. The author determined that the type of political mediation is a practical format for applying mediation technologies, reflecting specific circumstances or the type of conflict within which the mediation process is carried out. The key (form of implementation of political mediation; socio-legal context) and additional (level of implementation; integration of political mediation into the judicial process) criteria for classifying types of political mediation are identified.

Keywords: type of political mediation, form of implementation of political mediation, socio-legal context, level of political mediation, integration of political mediation into the judicial process

Види політичної медіації: поняття та класифікація

Примаков Каміль*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Дніпро, Україна)*

Анотація.

Актуальність. Задля розкриття сутності медіаційних процедур в політиці важливо з'ясувати усю палітру видів політичної медіації – це дасть можливість побудувати ефективну стратегію і комплекс тактичних заходів розв'язання конфліктних (спірних) ситуацій, стороною (сторонами) яких є суб'єкти політичних відносин або у вирішенні яких суб'єкти політичних відносин виступають нейтральною стороною (посередником).

Метою дослідження є змістовна інтерпретація поняття «вид політичної медіації» та здійснення класифікації видів медіації, які застосовуються в сфері політичної діяльності.

Результати. У статті проаналізовано ключові критерії класифікації видів політичної медіації: форма реалізації (виокремлюють пряму та непряму медіацію), соціально-правовий контекст проведення медіації (цивільна медіація, корпоративна медіація, адміністративна медіація, деліктна медіація). Для характеристики видів політичної медіації також запропоновано увести додаткові критерії – рівень проведення (виокремлюють високорівневу дипломатичну медіацію та внутрішньодержавну / локальну медіацію) та інтегрованість у судову систему держави (виокремлюють судову (присудову) медіацію та позасудову (приватну) медіацію).

Висновки. Автором визначено, що вид політичної медіації являє собою практичний формат застосування медіаційних технологій, відображує конкретні обставини або тип конфлікту, у межах якого здійснюється медіаційний процес. Виокремлено ключові (форма реалізації політичної медіації; соціально-правовий контекст) і додаткові (рівень проведення; інтегрованість політичної медіації в судовий процес) критерії класифікації видів політичної медіації.

Ключові слова: вид політичної медіації, форма реалізації політичної медіації, соціально-правовий контекст, рівень проведення політичної медіації, інтегрованість політичної медіації в судовий процес

Вступ.

Актуальність. Політична медіація як посередницька процедура, що передбачає участь третьої сторони (посередника) з метою оптимізації процесу пошуку взаємоприйнятної рішення є відносно новою сферою політичної діяльності, яка активно впроваджується у практики розв'язання конфліктних (спірних) ситуацій за участі суб'єктів (персоналізованих чи інституціоналізованих) політичних відносин. Задля розкриття сутності медіаційних процедур в політиці важливо з'ясувати усю палітру видів політичної медіації – це дасть можливість побудувати ефективну стратегію і комплекс тактичних заходів розв'язання конфліктних (спірних) ситуацій, стороною (сторонами) яких є суб'єкти політичних відносин. Також суб'єкти політичних відносин можуть виступати і нейтральною стороною (посередником) розв'язання різноманітних конфліктних (спірних) ситуацій (при цьому не лише в суто політичній сфері).

У практичній площині питання щодо виокремлення видів медіації було порушене ще у 1980-х роках у США (Подковенко, & Фігун, 2017). Багаторічні дискусії, що точилися у західній науці з 1980-х років, призвели до висновків щодо доцільності виділення окремих видів медіації, включаючи й її політичну форму. Проте чіткого розуміння і класифікаційних наборів політичної медіації ще не сформульовано.

Метою дослідження є змістовна інтерпретація поняття «вид політичної медіації» та здійснення класифікації видів медіації, які застосовуються в сфері політичної діяльності.

Аналіз попередніх публікацій. Проблеми визначення видів медіації у публічній сфері досліджувалися такими авторами, як Анатолій Гайдук (2013), Денис Голобородько (2022), Зоя Красіловська (2015), Вадим Лисий та Олена Іваній (2024), Інна Лопатченко (2019) та ін.

Результати дослідження.

Різнноманіття проявів політичної медіації фіксується здебільшого концептами «модель» і «вид». Основна лінія розмежування цих концептів пролягає через рівень узагальнення та функціональну спрямованість у процедурі врегулювання конфліктів / спорів. Прийнято вважати, що модель медіації – це ідеалізований або умовний опис набору технік, стратегій і прийомів, що застосовуються медіатором, а також стилю його поведінки та взаємодії з учасниками процесу. Модель медіації визначає роль медіатора у процесі медіації (наприклад, медіатор як фасилітатор, медіатор як експерт, медіатор як трансформатор, медіатор як стимулятор тощо); основну мету медіації (наприклад, досягнення домовленості, оцінка конфлікту, трансформація стосунків сторін, відновлення справедливості), стратегію проведення медіації та техніку ведення

переговорів. Відповідно, поняття «модель політичної медіації» можна визначити як ідеалізований / умовний опис набору певних технік, інструментів, прийомів і стратегій, які застосовуються політичним медіатором / посередником, а також стилю його поведінки й способу взаємодії з учасниками політичної медіації, що характеризує перебіг політико-медіаційних переговорів, рівень впливу політичного медіатора / посередника на процес ухвалення політичних рішень сторонами політичного конфлікту / спору та методи досягнення цілей політичної медіації (Примаков, 2025).

На противагу від моделі медіації вид медіації являє собою практичний формат застосування медіації, який відображає конкретні обставини або тип конфлікту, у межах якого здійснюється процес медіації. Вид медіації визначається формою реалізації та соціально-правовим контекстом проведення медіації. Відповідно, поняття «вид політичної медіації» можна визначити як набір конкретних технік, інструментів та прийомів, які застосовуються політичним медіатором / посередником задля розв'язання конфліктних (спірних) ситуацій за участі суб'єктів (персоналізованих чи інституціоналізованих) політичних відносин, які обумовлені певним соціально-правовим контекстом.

Отже, модель медіації є концептуальною структурою, що описує роль медіатора та стратегію ведення процесу медіації, тоді як вид медіації – це конкретизація процедури медіації залежно від форми реалізації, правового чи соціального контексту її проведення. Таким чином, модель політичної медіації визначає як проводиться політична медіація, а вид – у яких умовах або для яких типів конфлікту / спору застосовується політична медіація. Тобто моделі політичної медіації визначають стиль і ефективність процесу медіації, а види політичної медіації реалізують конкретні моделі на практиці.

Відповідно до запропонованого визначення ключовими критеріями класифікації видів політичної медіації є форма її реалізації та соціально-правовий контекст її проведення.

За формою реалізації виокремлюють такі види політичної медіації:

- пряма політична медіація, яка передбачає безпосередню зустріч сторін політичного конфлікту / спору із медіатором;

- непряма / «човникова» політична медіація, яка характеризується тим, що сторони політичного конфлікту / спору обмінюються пропозиціями / думками через медіатора.

Пряма політична медіація особливо ефективна у випадках, коли сторони готові до відкритого діалогу, а метою є не лише вирішення відповідного політичного конфлікту / спору, а й зміцнення довіри та конструктивної взаємодії сторін у політичній системі. По суті, пряма політична медіація виступає дієвим

інструментом, який допомагає сторонам політичного конфлікту / спору знайти спільне і взаємоприйнятне рішення шляхом безпосереднього спілкування, на основі принципів добровільності, нейтральності та взаємоповаги.

У випадках високої напруги, коли сторони не можуть зустрітися особисто, а вирішення конфліктних питань потребують поступового досягнення взаємного розуміння і згоди, застосовують непряму політичну медіацію. За таким видом політичної медіації медіатор виступає як посередник, який комунікує з кожною зі сторін окремо, передає їхні позиції, пропозиції та реакції, сприяє врегулюванню політичного конфлікту / спору і спільному пошуку взаємоприйнятного рішення.

До особливостей непрямої («човникової») політичної медіації можна віднести такі:

- відсутність прямого (безпосереднього) контакту сторін під час обговорення предмету і шляхів вирішення суперечки;

- викладення позицій через медіатора, коли будь-яка інформація, запит або пропозиція передається іншій стороні опосередковано, що допомагає зменшити емоційну напругу та конфліктність;

- гнучкість проведення медіації, при цьому зустрічі можуть проходити або очно, або онлайн, або у змішаний спосіб, а кількість і тривалість сесій визначаються потребами сторін та завданнями медіації.

До переваг непрямої політичної медіації можна зарахувати такі:

- зменшення напруженості та емоційного протистояння, можливість досягнення взаємоприйнятних рішень щодо врегулювання політичного конфлікту / спору без ризику його ескалації;

- підвищення конфіденційності медіаційного процесу;

- забезпечення нейтральної позиції медіатора і структурованого підходу до переговорів.

Проте непряма політична медіація має і певні обмеження, а саме: сповільнення медіаційного процесу, ризик непорозуміння, залежність від компетентності медіатора.

Отже, непряма політична медіація активно застосовується для врегулювання міжнародних або внутрішньополітичних конфліктів, де прямий контакт може бути неможливим або небезпечним. Наприклад, у багатьох воєнних конфліктах та територіальних суперечках третя нейтральна сторона передає пропозиції та умови переговорів, що дозволяє уникнути прямого протистояння і сприяє поступовому досягненню згоди. Такий вид політичної медіації дозволяє знаходити компроміси у чутливих або небезпечних конфліктних / спірних ситуаціях.

За соціально-правовим контекстом виділяють такі види політичної медіації:

- цивільна політична медіація, яка стосується суперечок між фізичними або юридичними особами у цивільних правовідносинах у політичному контексті;

- корпоративна політична медіація, яка медіація спрямована на врегулювання спірних ситуацій у політичних аспектах корпоративного управління;

- адміністративна політична медіація, яка включає конфлікти між суб'єктами владних повноважень та політичними акторами у сфері публічного управління;

- деліктна політична медіація, яка застосовується у кримінальних та адміністративних справах між порушником і потерпілим.

Доцільно також виокремити додаткові критерії класифікації видів політичної медіації. Так, за рівнем проведення політична медіація поділяється на такі види:

- високорівнева дипломатична медіація, яка проводиться за участю державних або міжнародних інституцій;

- внутрішньодержавна та локальна медіація, яка запроваджується на рівні партійних або громадських груп.

Важливим критерієм класифікації видів медіації виступає інтегрованість медіації у судову систему держави. Додатково до цього критерію можна також говорити й про різні правові наслідки таких видів медіації. Відповідно до цієї класифікації виділяють присудову медіацію і позасудову медіацію. Як присудова медіація розглядається процедура медіації, яка проводиться в тому випадку, коли сторони звернулися до неї вже після передачі спору на розгляд судових органів. Позасудова медіація застосовується в тому випадку, коли сторони прийшли до рішення спочатку врегулювати конфлікт мирним способом, не вдаючись до сприяння суду (Яковлев, 2017, с. 143-144).

Отже, за рівнем інкорпорованості в судовий процес політична медіація поділяється на такі види:

- судова (присудова) політична медіація, яка інкорпорована в судовий процес при розгляді питання щодо розв'язання конфліктної / спірної ситуації, стороною або сторонами якої є суб'єкт політичних відносин;

- позасудова (приватна) політична медіація, яка виступає як самостійна (альтернативна до судової) процедура вирішення конфліктної / спірної ситуації, стороною або сторонами якої є суб'єкт політичних відносин.

У випадку коли політична медіація інкорпорована в судовий процес, тобто є частиною розгляду питання щодо розв'язання конфліктної / спірної ситуації, стороною або сторонами якої є суб'єкт політичних відносин, ключову роль в її проведенні відіграє суддя. Судова політична медіація набуває двох видів: обов'язкового і добровільного. За обов'язкової медіації суддя своїм рішенням призупиняє слухання по справі і дає сторонам час на звернення до медіатора.

Тобто за такого виду медіації сторони зобов'язані спробувати домовитися щодо вирішення політичного конфлікту / спору, взяти участь у медіативному процесі, хоча результат такої взаємодії передбачити неможливо. Добровільна судова політична медіація передбачає право вибору сторін щодо вирішення їхнього конфлікту / спору, а суддя лише рекомендує звернутися до медіатора. Тут остаточне рішення стосовно проведення медіативної процедури приймають сторони конфлікту / спору.

Залежно від ролі судді в процедурі політичної медіації виокремлюють декілька підходів судової політичної медіації:

- суддя виступає в ролі медіатора, коли він безпосередньо проводить медіацію за умов, які передбачені процесуальним законодавством, тобто передбачається інтеграція медіативної технології в судовий процес;

- суддя виступає в ролі ініціатора медіації, а безпосередньо участь у процедурі медіації не бере. У цьому випадку можливі два варіанти: 1) медіація може бути проведена приватно практикуючими медіаторами, або спеціалізованими організаціями, тоді має місце приватна медіація в рамках судового процесу; 2) медіація може бути проведена співробітниками суду, в т.ч. суддями, які отримали на це доручення, мають відповідну підготовку та навички, тоді має місце медіація, що інкорпорована в судовий процес (Ясиновський, 2014).

На думку Зої Красіловської, у випадку України більш прийнятним варіантом є медіація, що інкорпорована в судовий процес. У цьому випадку медіацію проводять суддя чи інший співробітник суду, що спеціалізуються на медіації. Така діяльність не потребує додаткового фінансування і не суперечить положенням Закону України «Про судоустрій і статус суддів», згідно з яким судді не можуть обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої, оскільки вона здійснюється у робочий час і без мети отримання прибутку (Красіловська, 2015, с. 205-206).

Як доводить Наталія Грень (2016, с. 52-53), судову медіацію може проводити суддя-медіатор (часто ним може бути суддя у відставці) чи працівник суду (наприклад, помічник судді, що не бере участі в розгляді справи, або працівник апарату суду, який має вищу юридичну освіту). Виконувати функції медіатора може суддя, який пройшов відповідну підготовку у сфері медіаційної процедури, якого вибрали для цього сторони, ним не може бути суддя, що головує у процесуальній справі, по якій запроваджується процедура медіації (Німеччина, Греція, деякі штати США, Хорватія, Нідерланди). Статус судді тут набуває подвійного характеру: з одного боку, як і будь-який суддя, він наділений цілим комплексом процесуальних повноважень і діятиме

на основі загальних засад судочинства, а з іншого – може виконувати і «посередницькі» функції. Суддя-медіатор не ухвалює рішення, а використовуючи певні навички медіативних способів вирішення конфлікту / спору, вживає заходів щодо припинення суперечки з обох бажання сторін. Тобто суддя-медіатор – це суддя з навичками медіативних способів вирішення конфлікту / спору.

По-друге, судову медіацію також може здійснювати професійний, сертифікований медіатор, що входить до професійної організації медіаторів та якого запрошують сторони для проведення судової медіації або призначає суддя, що, правда, сторони можуть відмовитися від такого призначення (наприклад, відповідно до ст. 183 Цивільно-процесуального кодексу Польщі існує пряма заборона суддям бути медіаторами, якщо вони не перебувають на пенсії; Латвії (ст. 10 Закону «Про медіацію»), Литві (ст. 4 Закону «Про медіацію»), Боснії та Герцеговині (ст. 31 Закону «Про процедуру медіації»), Швейцарії, Австрії, Австралії).

По-третє, поєднання перших двох варіантів – коли законодавство дозволяє вказані дії здійснювати і судді, й іншому медіатору чи спеціальному примирителю (*conciliateur*) (Казахстан, Японія, Франція).

Тобто стосовно судового процесу політична медіація може поділятися на такі види:

- досудова політична медіація, яка проводиться до офіційного судового чи арбітражного розгляду питання щодо розв'язання конфліктної / спірної ситуації, стороною або сторонами якої є суб'єкт політичних відносин;

- паралельна політична медіація, яка відбувається одночасно з офіційним розглядом питання щодо розв'язання конфліктної / спірної ситуації, стороною або сторонами якої є суб'єкт політичних відносин;

- виконавча політична медіація, яка запроваджується на етапі реалізації судових або арбітражних рішень стосовно розв'язання конфліктної / спірної ситуації, стороною або сторонами якої є суб'єкт політичних відносин, для забезпечення їх виконання (Голобородько, 2022, с. 210).

Виокремлення виконавчої медіації як окремого виду судової політичної медіації обумовлено тим, що в ході медіаційної взаємодії сторони прагнуть самостійно визначати умови вирішення політичного конфлікту / спору, які влаштовували б обидві сторони суперечки, зберігаючи при цьому дружні або принаймні партнерські відносини. Вважається, що частка добровільного та добросовісного виконання медіаційних угод має бути досить значною, адже сторони самостійно формулюють взаємні права й зобов'язання на основі власних інтересів і потенційних можливостей. Проте, як справедливо зазначає Наталія Мазаракі (2018, с. 15), цілком виправданим є бажання сторони мати правові гарантії дотримання іншою стороною спору взятих на себе

зобов'язань, особливо у випадку, коли передбачається поетапне виконання медіаційної угоди. Однією з таких гарантій може бути спеціальний правовий статус медіаційної угоди, якій дещо відрізняється від правового статусу звичайного цивільно-правового правочину. Так, в Законі України «Про медіацію» (2021) визначено, що угода за результатами медіації – це угода, що фіксує результат домовленості сторін медіації у погодженій між ними усній чи письмовій формі з урахуванням вимог закону (ст. 1). У цій угоді, згідно із змістом ст. 21, зазначаються: 1) дата і місце укладення угоди; 2) відомості про сторони медіації та їх представників; 3) медіатор (медіатори), суб'єкт, що забезпечує проведення медіації (за наявності), реквізити договору про проведення медіації та/або правил проведення медіації; 4) узгоджені сторонами медіації зобов'язання, способи та строки їх виконання, а також наслідки їх невиконання або неналежного виконання; 5) інші умови, визначені сторонами медіації. Особливо оговорюється, що в такій угоді сторони медіації можуть вийти за межі предмета конфлікту (спору), зазначеного в договорі про проведення медіації, або за межі предмета позову (заяви), якщо медіація проводиться під час досудового розслідування, судового, третейського, арбітражного провадження або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу. Принципово важливо, що угода за результатами медіації не повинна містити положень, що порушують права та інтереси інших осіб, інтереси держави або суспільні інтереси.

Існує декілька варіантів виконання та приведення у виконання угод, укладених за результатами медіації: застосування загальних норм цивільного права й надання медіаційній угоді статусу цивільно-правового правочину (США, Великобританія та ін.); надання медіаційній угоді статусу судового рішення; надання медіаційній угоді статусу арбітражного рішення (Великобританія, окремі штати США, Південна Корея та ін.) (Мазаракі, 2018, с. 17).

Позасудова політична медіація запроваджується як спеціалізована сфера проведення переговорів у конфліктній/спірній ситуації, стороною або сторонами якої є суб'єкт політичних відносин. Часто такий вид політичної медіації запроваджується стосовно конфліктної взаємодії органів влади і громадськості, коли внаслідок очікуваної довготривалості судового процесу, пов'язаних з цим величезних витрат, шлях переговорів дозволяє припускати більш ефективне вирішення конфлікту та врегулювання спірних питань. Також позасудова політична медіація може заохочувати сторони до майбутнього співробітництва, сприяти напрацюванню умов і правил подальшої співпраці та партнерства. Крім того, позасудова медіація активно використовується органами влади, коли виникають труднощі у врегулюванні суперечок, розголошення яких у випадку звернення до суду може

вплинути на особисті та ділові зв'язки, репутацію, виявити подробиці ведення бізнесу або завадить врегулювати питання утримуватися від подальшого поширення негативної інформації чи видалити її з інформаційного простору (Лопатченко, 2019, с. 235-236).

У процедурі політичної медіації виокремлюють декілька підходів позасудової (приватної) політичної медіації:

- «ринковий» підхід, коли проведення медіації розглядається як послуга, надання якої здійснюється фізичними особами та організаціями переважно на комерційній основі;

- публічно-правовий підхід, коли медіація розглядається як один із видів професійної діяльності, певною мірою контрольований державою;

- підхід саморегулювання, коли медіація розглядається як один із видів професійної діяльності, однак встановлення стандартів та контроль їх дотримання проводиться професійним співтовариством медіаторів (Липовська, & Бородін, 2020, с. 12).

«Ринковий» підхід до організації політичної медіації запроваджений у країнах англо-саксонської групи (США, Великобританія, Австралія), де медіація розглядається як послуга, що надається, як правило, за плату. Проведення процедур примирення здійснюється приватно-практикуючими медіаторами та організаціями як один із напрямів підприємницької діяльності. Відносини між учасниками медіації регламентуються на договірній основі. При цьому гарантією якості послуг, що надаються, є сумлінність контрагентів і висока репутація посередників, а механізмом контролю – «природний відбір» в умовах конкурентної боротьби на ринку медіаційних послуг. Тобто за цим підходом втручання держави в медіаційну процедуру не передбачено, а усі відносини учасників медіаційного процесу регулюються виключно ринковими механізмами. Як справедливо зауважує А. Гайдук (2013, с. 2), надання послуг з медіації є абсолютно нормальною комерційною діяльністю. Комерційна, або ринкова, медіація – це процес, у якому примирення осіб здійснює спеціально підготовлений експерт, діяльність якого оплачують сторони.

Публічно-правовий підхід до організації політичної медіації передбачає інституціоналізацію медіації як окремого виду професійної діяльності, що здійснюється за наявності певного контролю з боку держави. Зокрема, цей підхід реалізований в Австрії, де відповідно до Закону про медіацію в цивільно-правових спорах, прийнятого у 2003 році, обов'язок щодо ведення списку медіаторів і програм підготовки медіаторів покладено на Федеральне міністерство юстиції, очільник якого має право відмовити в реєстрації або виключити вже зареєстрованого медіатора зі списку в разі недотримання встановлених

законом вимог до осіб, які бажають здійснювати проведення процедури медіації, або за порушення своїх професійних обов'язків і вимог, встановлених у законі.

Підхід саморегулювання до організації медіації забезпечує необхідні механізми контролю якості проведення медіації і професіоналізму медіаторів, залишаючись у сфері громадянського суспільства. Саморегулювання може здійснюватися в різних формах. Традиційно недержавне саморегулювання має на увазі існування об'єднань представників професійного співтовариства, які самостійно розробляють і затверджують стандарти і нормативи своєї діяльності, здійснюють контроль їх дотримання; а також вирішення внутрішніх і зовнішніх (між членами об'єднання і третіми особами) конфліктів.

Основними завданнями саморегулятивних організацій є захист інтересів, підвищення кваліфікаційного рівня та конкурентоспроможності своїх членів, забезпечення умов для розвитку професії загалом. До основних функцій саморегулятивних організацій входять моніторинг якості послуг, що надаються, збір і надання інформації, проведення статистичних досліджень.

Показовим прикладом успішного розвитку таких організацій є досвід Німеччини, де відсутність державної нормативно-правової регламентації медіації заповнюється на приватному рівні шляхом встановлення стандартів і правил саморегульованими організаціями. Нині в Німеччині створено кілька професійних спілок медіаторів, найбільшими з яких є Федеральний союз медіації (Bundesverband Mediation), Федеральне робоче об'єднання сімейної медіації (Bundes Arbeitsgemeinschaft for Familienmediation) та Федеральний союз медіації в економіці та сфері праці (Bundesverband Mediation in Wirtschaft und Arbeitswelt). Також як самостійну форму саморегулювання можна розглядати діяльність спеціалізованих організацій, створених із метою розвитку медіації, підтримки високих етичних та професійних стандартів, а також акредитації медіаторів.

На відміну від судової медіації, яка є процесом, що відбувається під контролем суду, де медіатор допомагає сторонам досягти угоди до початку судового розгляду або в процесі слухання справи, з метою зменшення навантаження на судову систему, позасудова медіація відбувається поза межами судової системи та використовується для вирішення конфліктів без участі суду, що дозволяє сторонам швидше і менш формально знайти компроміс. Позасудова політична медіація виступає ефективним інструментом для розв'язання суперечок між різними суб'єктами політичних відносин (горизонтальний рівень) або суб'єктами політичних і неполітичних

відносин (вертикальний рівень), налагодження зв'язку з громадськістю, відкритого діалогу між політичними структурами та громадянами, розв'язання широкого спектру соціальних конфліктів у громадах, а також забезпечення ефективного управління кризовими ситуаціями через встановлення відкритого діалогу між усіма сторонами кризової ситуації вдається швидше знайти взаємоприйнятні рішення, досягти компромісу на основі взаємних поступок.

Висновки.

Отже, вид політичної медіації являє собою практичний формат застосування медіаційних технологій, відображає конкретні обставини або тип конфлікту, у межах якого здійснюється медіаційний процес. Ключовими критеріями класифікації видів політичної медіації є форма реалізації (виокремлюють пряму та непряму медіацію) та соціально-правовий контекст проведення медіації (цивільна медіація, корпоративна медіація, адміністративна медіація, деліктна медіація). Для характеристики видів політичної медіації також пропонується увести додаткові критерії – рівень проведення (виокремлюють високорівневу дипломатичну медіацію та внутрішньодержавну / локальну медіацію) та інтегрованість у судову систему держави (виокремлюють судову (присудову) медіацію та позасудову (приватну) медіацію).

Судова політична медіація інтегрована в судовий процес – до неї звертаються сторони вже після передачі конфлікту / спору на розгляд судових органів. Виокремлюють обов'язкову судову медіацію (коли сторони мають спробувати домовитися щодо вирішення політичного конфлікту / спору шляхом запровадження процедури медіації) і добровільну судову медіацію (коли сторони мають право вибору щодо вирішення їхнього конфлікту / спору за допомогою медіації). У часовому вимірі видами судової політичної медіації є досудова медіація (проводиться до офіційного судового чи арбітражного розгляду питання), паралельна медіація (відбувається одночасно з офіційним розглядом питання в суді), виконавча медіація (запроваджується на етапі реалізації судових або арбітражних рішень).

Позасудова політична медіація є доволі поширеною практикою вирішення конфліктних / спірних ситуацій між органами влади і громадськістю, заохочення сторін до майбутнього співробітництва. Такий вид політичної медіації може впроваджуватися за різними підходами – «ринковим» (коли медіація здійснюється на комерційній основі); публічно-правовим (коли медіація певною мірою контролюється державою); саморегулювання (коли медіація контролюється професійним співтовариством медіаторів).

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Гайдук, А.В. (2013). Проблеми законодавчого забезпечення медіації в Україні. *Часопис Академії адвокатури України*, 19 (2), 1-4. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaa_u_2013_2_9
- Голобородько, Д.В. (2022). Структура та види медіаційної діяльності. *Держава та регіони. Серія: Право*, 4 (78), 207-211. <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2022.4.31>
- Грень, Н. М. (2016). Проблемні аспекти правового регулювання статусу медіатора у процедурі присудової медіації: порівняльно-правовий аналіз. *Часопис Київського університету права*, 3, 52–55. http://kul.kiev.ua/images/chasop/2016_3/52.pdf
- Красіловська, З. (2015). Умови застосування медіації для врегулювання спорів із органами публічної влади: вітчизняний та зарубіжний аспекти. *Теорія та практика державного управління*, 4(51), 200–207. <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-4/doc/4/10.pdf>
- Липовська, Н. А., & Бородин, Є. Є. (2020). Інституційні засади застосування медіації в системі державного управління. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*, 2, 10–14. <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/71>
- Лисий, В. В., & Іваній, О. М. (2024). Теоретико-методологічні підстави дослідження медіації в публічному управлінні. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*, 4, 44–50. <https://lawjournal.in.ua/index.php/lawjournal/article/view/363>
- Лопатченко, І. М. (2019). Система медіації як важлива складова профілактики та вирішення конфліктів у взаємодії органів влади і громадськості. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія: Державне управління*, 2, 232–241. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/10240>
- Мазаракі, Н. А. (2018). Виконання угоди, укладеної за результатами медіації. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*, 1, 15–18. http://apnl.dnu.in.ua/1_2018/6.pdf
- Подковенко, Т., & Фігун, Н. (2017). Інститут медіації у механізмі вирішення правових спорів: основні ідеї та принципи. *Актуальні проблеми правознавства*, 3(11), 36–40. <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/24651>
- Примаков, К. (2025). Модель політичної медіації: поняття та класифікація. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 17(2), 66–75. <https://doi.org/10.15421/352550>
- Про медіацію: Закон України від 16 листопада 2021 року № 1875-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
- Яковлев, В. В. (2017). Присудова та позасудова медіація: основні ознаки. *Право: Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*, 26, 139–151. <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/law/article/view/1730>
- Ясинівський, І. Г. (2014). Характеристика моделей медіації в розвинутих країнах. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*, 4, 94–98. <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/13428>

REFERENCES

- Haiduk, A.V. (2013). Problemy zakonodavchoho zabezpechennia mediatsii v Ukraini (Problems of legislative support for mediation in Ukraine). *Chasopys Akademii advokatury Ukrainy*, 19 (2), 1-4. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chaa_u_2013_2_9
- Holoborodko, D.V. (2022). Struktura ta vydy mediatsiinoi diialnosti (Structure and types of mediation activities). *Derzhava ta rehiony. Seriya: Pravo*, 4 (78), 207-211. <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2022.4.31>
- Hren, N.M. (2016). Problemni aspekty pravovoho rehuliuвання statusu mediatora u protseduri prysudovoi mediatsii: porivnialno-pravovyi analiz (Problematic aspects of legal regulation of the status of a mediator in the judicial mediation procedure: comparative legal analysis). *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*, 3, 52-55. http://kul.kiev.ua/images/chasop/2016_3/52.pdf
- Krasilovska, Z. (2015). Umovy zastosuvannia mediatsii dlia vrehuliuвання sporiv iz orhanamy publichnoi vlady: vitchyzniani ta zarubizhnyi aspekty (Conditions for using mediation to resolve disputes with public authorities: domestic and foreign aspects). *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, 4 (51), 200-207. <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-4/doc/4/10.pdf>
- Lopatchenko, I.M. (2019). Systema mediatsii yak vazhlyva skladova profilaktyky ta vyrishennia konfliktiv u vzaiemodii orhaniv vlady i hromadskosti (The mediation system as an important component of conflict prevention and resolution in the interaction between government bodies and the public). *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Seriya: Derzhavne upravlinnia*, 2, 232-241. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/10240>
- Lypovska, N.A., & Borodin, Ye.Ye. (2020). Instytutsiini zasady zastosuvannia mediatsii v systemi derzhavnoho upravlinnia (Institutional principles of the use of mediation in the public administration system). *Dniprovskiyi naukovyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava*, 2, 10-14. <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/71>
- Lysyi, V.V., & Ivaniy, O.M. (2024). Teoretyko-metodolohichni pidstavy doslidzhennia mediatsii v publichnomu upravlinni (Theoretical and methodological foundations of the study of mediation in public administration). *Tsentrálnoukrainskyi visnyk prava ta publichnoho upravlinnia*, 4, 44-50. <https://lawjournal.in.ua/index.php/lawjournal/article/view/363>
- Mazaraki, N.A. (2018). Vykonannia uhody, ukladenoi za rezultatamy mediatsii (Implementation of the agreement concluded as a result of mediation). *Aktualni problemy vitchyznianoï yurysprudentsii*, 1, 15-18. http://apnl.dnu.in.ua/1_2018/6.pdf
- Podkovenko, T., & Fihun, N. (2017). Instytut mediatsii u mekhanizmi vyrishennia pravovykh sporiv: osnovni ideï ta pryntsyipy (The Institute of Mediation in the Mechanism for Solving Legal Disputes: Basic Ideas and Principles). *Aktualni problemy pravoznavstva*, 3 (11), 36-40. <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/24651>
- Pro mediatsiiu (On mediation): Zakon Ukrainy vid 16 lystopada 2021 roku № 1875-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
- Prymakov, K. (2025). Model politychnoi mediatsii: poniattia ta klasyfikatsiia (Political mediation model: concept and classification). *Filosofiiia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury*, 17 (2), 66-75. <https://doi.org/10.15421/352550>
- Yakovliev, V. V. (2017). Prysudova ta pozasudova mediatsiia: osnovni oznaky (Judicial and extrajudicial mediation: main features). *Pravo: Zbirnyk naukovykh prats Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H.S. Skovorody*, 26, 139-151. <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/law/article/view/1730>
- Yasynovskiy, I. H. (2014). Kharakterystyka modelei mediatsii v rozvynutykh krainakh (Characteristics of mediation models in developed countries). *Yurydychnyi visnyk. Povitriane i kosmichne pravo*, 4, 94-98. <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/13428>